

DİSLEKSİ NEDİR ?

Disleksi, ilk kez İngiliz Doktor W.P Morgen tarafından 1896 yılında tanımlanmıştır. Morgen'a göre Disleksi"Doğuştan kelime körlüğüdür."

İlk olarak yapılan bu tanımlamadan sonra günümüze kadar birçok disleksi tanımı yapılmıştır.

Avrupa Disleksi Derneğine göre disleksi tanımı "Disleksi;okuma,heceleme ve yazma becerilerini edinmede nörolojik kökenli bir farklılıktır."

Disleksi, zeka düzeyi "normal veya normal üstü" olan,"okuma hızı,okuma kalitesi,okumayı öğrenme hızı,okuduğunu anlama- anlatma becerisi" yaşlılarına ve zekasına kıyasla; beklenenin altında olan okuma bozukluğunun genel adıdır.

DİSLEKSİ BELİRTİLERİ NELERDİR ?

- Okumayı öğrenirken zorluk yaşama
- Okuma hızının beklenenin altında olması
- Yazarken harf atlama
- Bozuk yazma
- Okurken harf atlama
- Okurken kelimeleri değiştirerek okuma
- Okumakta zorlanma
- Yazarken zorlanma
- Harfleri birbirine karıştırma (b,d,p gibi)
- Rakamları ters yazma (3-6-9... gibi)
- "6-9","3-8","7-4" gibi rakamları birbirinden ayırt etmede zorluk yaşama
- Okuduğunu anlama ve anlatmada zorlanma
- Sıralı ezber gerektiren konuları ezberlemekte güçlük çekme.(Ayların sırası,haftanın günlerini sıralama)
- Çarpım tablosunu ezberlerken veya ritmik sayarken zorlanma
- Renkleri karıştırma
- Sağı solu ayırt etmekte zorlanma
- Kendini,bir konu hakkında fikrini iyi ifade etmekte zorlanma
- Toplama ve çıkarma işaretini karıştırma
- Ayakkabılarını bağlama gibi motor becerilerde zorlanma
- Okula gitmek istememe
- Yazarken sıra,satır atlama
- İmla kurallarını uygun yazmakta zorlanma
- Noktalı ve noktasız harfleri yazarken ve okurken birbirine karıştırma

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN ÇOCUKLAR OKULA NASIL BİR EĞİTİM ALMALIDIR?

Öğrenme güçlüğü normal ya da normal üzeri zeka düzeyine sahip çocukların öğrenme stilleri farklı olduğu için çeşitli akademik alanlarda kendilerinden beklenenin altında performans göstermesi ile ortaya çıkan bir durumdur. Öğrenme güçlüğü'nün tedavisi eğitim desteği ile gerçekleşir. Öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklar diğer çocuklar gibi herhangi bir özel ya da devlet okulunda akranları ile birlikte eğitimlerine devam etmelidir. Ancak konu öğrenimi ve müfredat takibinde sorun yaşayacakları için bireysel eğitim desteği ile desteklenmelidirler.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN ÇOCUKLARA OKUMA ALIŞKANLIĞI KAZANDIRMANIN ÖNEMİ

Öğrenme güçlüğü olan çocuklar okumada yaşadıkları zorlanma dolayısıyla okumaya karşı ilgisiz ve isteksizdirler. Fakat bu zorlanmanın üstesinden gelmek de okuma çalışmaları yapmak ve buna zaman ayırmaktan geçmektedir. Bu nedenle okuma alışkanlığı kazanmaları okumadaki zorlukların üstesinden gelmek için gereklidir. Okumadaki zorlanmalarını azaltacak çalışmaları yaptıktan sonra okuyabildiğini gören ve bu anlamda motive olan çocukların okumaya ilgisinin arttığı bilinmektedir. Ailelerin ve diğer yetişkinlerin kitap okuyarak çocuğa rol model olması önemlidir. Onu okumaya teşvik edecek anlaşmalar yapmak, okumak isteyeceği kitabı seçmesini istemek gibi yöntemler faydalı olacaktır.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNE ÖĞRETMENLERİN YAKLAŞIMI NASIL OLMALIDIR?

Özel öğrenme güçlüğü olan öğrenciler ile çalışan öğretmenler konu hakkında bilgi sahibi olmalıdırlar. Farklı öğrenme yöntemleri, materyalleri ve ortamlarına ihtiyaç duyduklarının farkında olmalıdırlar. Öğrencilerinin diğer öğrencilere kıyasla daha fazla ek ders almaları ve pratiğe ihtiyaçları olduğunu bilmeli; bu anlamda zaman ayırmalı ve sabırlı olmalıdırlar. Öğrencilerinin arkadaşlarından daha zor öğrendiğinin bilincinde olduğu durumları göz önünde bulundurup onları duygusal anlamda desteklemelidirler. Özgüvenlerine zarar verecek eleştiri ve yorumlardan kaçınmalıdırlar. Destekleyici ve motive edici bir tutum sergilemeli, gösterdikleri başarılar için takdir edici bir yaklaşımda olmalıdırlar. Konu hakkında uzmanların yönlendirmelerine açık olmalı ve özel öğrenme güçlüğüne sahip öğrencileri için uygun şartları oluşturmaya ve öğrenme için elverişli bir ortam sağlamaya istekli olmalıdırlar.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNDE AİLELERİN YAKLAŞIMI NASIL OLMALIDIR?

Çocuğunda özel öğrenme güçlüğü olan aileler için süreç genellikle zorlayıcı olmaktadır. İlk yapılması gereken çocuğun sahip olduğu zorluğu kabul edip konu hakkında doğru bilgi ve yardıma ulaşmak olmalıdır. Özel öğrenme güçlüğünde en iyi gelişme aile, okul ve uzmanların işbirliği halinde çalışması ile gerçekleşmektedir. Aileler konu hakkında araştırılmalı, çocuğun eğitimine dahil olan kişileri bu anlamda bilgilendirmeli ve çocuğun uygun eğitimi almasını sağlamalıdır. En önemlisi çocuklarının öğrenmede zorluk yaşama sebebinin özel öğrenme güçlüğü olduğunu unutmamaları, onları zorlamamaları, baskı altına almamaları ve sabır göstermeleri gerektiğini bilmeleridir. Çocuklarının diğer çocuklardan farklı yollarla öğrenebildiklerini ve daha fazla zamana ihtiyaçları olduğunu anlamalıdırlar.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ VE DEHB BİRLİKTE GÖRÜLDÜĞÜNDE MÜDAHALE YAKLAŞIMI NASIL OLMALIDIR?

Öncelikle DEHB'in yaratmış olabileceği olumsuz etkilerin ortadan kaldırılması adına ilk müdahale bu bozukluğu kontrol altına almaya yönelik olmalıdır. Burada uzmanlar DEHB tanı ve tedavisine yönelik gerekli görüldüğünde ilaç ve aynı zamanda terapi desteği ile birlikte dikkat eksikliği, hiperaktivite ve dürtüsellik için çocuğun hayatındaki olumsuz etkilerini ortadan kaldırmayı ya da kontrol edilebilir seviyelere çekmeyi amaçlamaktadır.

Aynı zamanda DEHB olan çocuklarının ihtiyaçlarının (hareket etmek, ortamdaki dikkat dağıtabilecek uyarıcıların azaltılması gibi) farkında olunması doğru müdahale için önemlidir. Sonrasında DEHB'in etkileri göz önünde bulundurularak öğrenme güçlüğüne yönelik kişiye ve ihtiyaçlarına özgü akademik bir çalışma programı hazırlanmalıdır.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ VE DEHB

Öğrenme güçlüğü ve DEHB'in birlikte görülme sıklığının %40 olduğu ve DEHB'in öğrenmede zorluk yarattığı bilinmektedir. DEHB nedeniyle planlama ve düzenleme becerileri yeteri kadar gelişemez. Dikkati odaklama ve sürdürmedeki güçlük öğrenilecek bilginin anlanmamasına ve kalıcı olamamasına neden olur. Dürtüsellik ve kendini kontrol edememe, öğrenme için gerekli olan bekleme ve sabır gösterme becerilerine engel olur. Tüm bunlar düşünüldüğünde DEHB'in öğrenme güçlüğü ile birlikte görüldüğünde öğrenmenin önünde büyük bir engel oluşturacağı anlaşılmaktadır.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ VE DİL GELİŞİMİ

Öğrenme güçlüğüne bağlı ya da bağımsız olarak dil-konuşma bozuklukları görülebilmektedir. Dil-konuşma bozuklukları okuyup anlama ve kavrama becerilerini olumsuz etkilemektedir. Sesleri doğru çıkaramama, bir dil becerisi olan okuma yazma becerilerini olumsuz etkilemektedir. Erken yaşlarda daha sık görülen dil-konuşma problemleri ilerleyen yaşlarda öğrenme güçlüğüne yol açan harfleri doğru seslendiremem, harfleri karıştırma gibi bozukluklara yol açmaktadır. Öğrenme güçlüğü ve dil-konuşma problemlerinin sıklıkla bir arada görüldüğü bilinmektedir. Dil-konuşma problemleri üzerine alınan doğru destek öğrenme güçlüğüne bağlı olarak görülen semptomların olumlu olarak değişmesini sağlamaktadır.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ VE OKULA UYUM

Okul sürecinde zorlanan çocuklar uyum konusunda da güçlük çekmektedir. Düşük akademik başarı ve düşük motivasyon sonucunda okulu bırakma ve okul reddi durumları ile çok fazla karşılaşmaktadır.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN ÇOCUKLARIN ÖZGÜVEN GELİŞİMİ

Öğrenme güçlüğü olan çocuklar, arkadaşlarının kolayca yapabildikleri etkinlikler karşısında kendilerini yetersiz hissetmektedirler. Bunun yanında olumsuz geri bildirimlere sıkça maruz kalmak da bireyde yetersizlik duygusu ve özgüven eksikliği oluşturur. Öğrenme güçlüğü olan çocuklarda akranlarla kıyaslanma, başarıyı tadamama, akademik başarısızlık sebebiyle aile ve öğretmen tarafından baskıya maruz kalma özgüven eksikliğine yol açabilir.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN ÇOCUKLARDA AKRAN İLİŞKİLERİ NASILDIR?

Öğrenme güçlüğü çocuklar özellikle okul ortamında yaşadıkları akademik problemler nedeniyle kendilerini yetersiz ve özgüvensiz hissedebilmektedir. Bu durum sağlıklı akran ve arkadaşlık ilişkileri geliştirmelerine engel olabilmekte ya da onlar tarafından dışlanma, alay edilme gibi problemlere yol açabilmektedir. Bu nedenle öğrenme güçlüğü çocukların ihtiyaçları var ise uygun sosyal becerileri geliştirebilmeleri için destek almaları gerekmektedir.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ SADECE AKADEMİK SORUNLARI YARATIR MI?

Öğrenme güçlüğü akademik sorunların yanında bireyin sosyal ve duygusal alanlarında da sorunlara yol açmaktadır.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ TAMAMEN GEÇER Mİ ?

Öğrenme güçlüğü tamamen geçmez. Doğru ve zamanında eğitim ile etkileri en aza indirgenir ve öğrenme güçlüğü olan birey gerekli becerileri edinebilir.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ TANISI İÇİN ZEKA TESTİ GEREKLİ MİDİR?

Bir çocuğa öğrenme güçlüğü tanısı konulabilmesi için en az normal zeka olarak belirtilen zeka düzeyi aralığında olması gerekir. Öğrenmesi için gerekli zeka düzeyi, bilişsel beceriler ve öğretim ortamına sahip olması fakat buna rağmen öğrenmenin gerçekleşmemesi beklenir. Bu nedenle zeka ile ilgili şüphe oluşturacak gözlemler olduğunda uzmanlar zeka testi yapılmasını önermektedir. WISC-R, WISC-IV, CAS gibi zeka testleri bu anlamda uzmanlar tarafından kullanılmaktadır. Ayrıca mental retardasyonu olan çocuklarda da özel öğrenme güçlüğü görülebildiği bilinmektedir.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNÜN YETİŞKİNLİK DÖNEMİNDEKİ BELİRTİLERİ NELERDİR?

- Akıcı okumada problem yaşama
- Tek bir göreve odaklanmakta zorluk çekmek,
- Planlama ve organize olma becerisi gerektiren görevleri yapmakta zorlanmak,
- Uzun bir form doldurmaları istendiğinde zorlanmak,
- Hata yaptıklarında aşırı tepki göstermek,
- Not alma, mektup yazma gibi, düşünceyi kağıda geçirme tekniklerinde zorluk çekme
- Deneyim yoluyla daha iyi öğrenmek,
- Yönleri karıştırma, haritayı anlamada zorluk çekme,
- Bir konu hakkındaki düşüncelerini aktarmada zorluk yaşama yetişkinlerde öğrenme güçlüğünün yaygın belirtilerindendir.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNÜN NEDENİ NEDİR?

Genetik olabileceği düşünülmektedir fakat nedenlerine dair net bir açıklama bulunmamaktadır.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ TANISINI KİM KOYAR?

Öğrenme güçlüğü, ilk olarak aile ve okul ortamlarında fark edilmektedir. Klinik düzeyde öğrenme güçlüğü tanılması yapan bir test yoktur ancak davranışsal düzeyde yapılan uygulamalarla anlaşılabilir. Tanı, gözlem ve kapsamlı değerlendirmeler ile uzmanlar tarafından gerçekleştirilir. Bu değerlendirme ve gözlemler psikologlar ve psikiyatrlar tarafından yapılır. Ülkemizde öğrenme güçlüğü tanısı psikiyatrlar tarafından konulmaktadır.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNÜN OKUL ÇAĞINDA BELİRTİLERİ

- Harfleri karıştırma,
- Harfleri ya da heceleri doğru okumama, tersten okuma,
- Fazladan harf ya da hece ekleme,
- Kelimeden harf ya da hece çıkararak okuma,
- Kelimeyi okurken tahmine dayalı okuma,
- Yazım ve noktalama işaretleri hataları,
- Tonlamada hatalar,
- Satır atlama ve satır tekrar etme,
- Yirmiye kadar sayma, haftanın günlerini sayma, alfabeyi sayma gibi basit sıralamaları yapmakta,
- 'gel-yel' gibi kelime kafiyelerini anlamada,

- Aynı harfle başlayan kelimeleri hatırlamada,
- Telaffuzda,
- Elleriyle ritim tutarak şarkıya eşlik etmekte,
- Zaman kavramını anlamada zorlanma,
- Kelimeyi hatırlamada (Nesnelerin yerine sık sık 'şey, o, şu..' gibi genel kelimeler kullanarak geçiştirme),
- İnsanların ve yerlerin isimlerini hatırlamada ve tarif edilen yolu hatırlamakta sıkıntılar yaşamaları yaygın belirtilerdendir.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNDE TEDAVİ SÜRESİ NEDİR?

Öncelikle öğrenme güçlüğünü tanımlamak, bireydeki öğrenme güçlüğünün türünü belirlemek ve davranışsal özellikleri gözlemleyerek erken müdahalede bulunmak çok önemlidir. Tedavi süresi kişiden kişiye ve kişinin gelişimine göre değişiklik göstermektedir. Yapılan değerlendirme sonucunda uzmanınız belirlenen hedefler doğrultusunda ne kadar sürede hangi becerilerin geliştirilebileceği hakkında bilgi verebilir. Tedavi süresinde tanının ne zaman konduğu da önemlidir. Tanı erken konulduğunda müdahale süreci de erken başlayacağından tedavi süresinin daha hızlı olacağı öngörülmektedir. Tedavi süresinde aynı zamanda eş tanı (dikkat eksikliği ve hiperaktivite gibi) olup olmaması da etkilidir.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNDE TEDAVİ YÖNTEMİ VE SÜRECİ NASIL GERÇEKLEŞİR?

Öğrenme güçlüğü tedavisinde ilaç kullanımı bulunmamaktadır. Öğrenme güçlüğü belirtilerinin erken fark edilmesi; erken müdahale ve doğru, uygun eğitimlerin alınabilmesi için önemlidir. Erken tanı ile zorluk yaşanan alanların tespiti mümkündür ve eğitim ile bu alanlardaki eksiklikler giderilebilmektedir. Öğrenme güçlüğünün hangi türlerinin (disleksi, diskalkuli, disgrafi gibi) tanıya dahil olduğu da tedavi süreci ve yöntemini etkilemektedir. Disleksi, diskalkuli ve disgrafinin sadece biri tanıda var olabileceği gibi, ikisi ya da üçü birlikte de var olabilir. Böyle bir durumda eğitim programları ve müdahale yöntemleri değişmekte ve tedavi süresi de uzamaktadır.

Öğrenme güçlüğünün belirtilerinin yoğunluğu (hafif-orta-ağır) her çocuğa göre farklılık göstermektedir. Bu da kişiye göre özel eğitim programları oluşturulmasını gerekli kılmakta tedavi sürecinin de kişiye özgü olmasını sağlamaktadır. Bu anlamda süreç ve süreye yönelik kesin ve net bilgiler vermek mümkün değildir. Süreç, çocuğun gelişimsel düzeyi, güçlü yönleri, öğrenme hızı, aldığı eğitim, çevre, uygun ve doğru aile ve okul ortamı desteğine bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Öğrenme güçlüğünün tedavisinde bir diğer önemli nokta eş tanının olup olmadığıdır. Öğrenme güçlüğü tanısında Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB)'nin eş tanı olarak görülme sıklığı çok fazladır. Dikkat ve dürtü problemlerinin varlığı, öğrenme güçlüğü sebebiyle var olan akademik zorlanmaları olumsuz yönde etkilemektedir. Eş tanı olarak DEHB'nun bulunduğu durumlarda gerekli görüldüğünde ilaç desteğinin alınması sürece olumlu olarak katkı sağlamaktadır. DEHB'nun tedavisine yönelik müdahalede bulunmadan tek başına öğrenme güçlüğüne yönelik yapılan müdahalelerin etkisi düşük olmaktadır.

Çocuğun bulunduğu zeka aralığı ise yine öğrenme güçlüğü tedavi süreci için önemlidir. Zeka, akademik başarı için önemli bir bileşendir. Öğrenme güçlüğü olan çocukların zeka düzeylerinin genel olarak normal ve normal üstü olduğu bilinmektedir. Buna rağmen, öğrenme güçlüğü dolayısıyla öğrenmenin gerçekleşmesi sekteye uğramaktadır. Zeka yönünden güçlü bir çocuğun öğrenme güçlüğü tedavi süreci buna bağlı olarak diğerlerine göre daha farklı seyretmektedir.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ TEDAVİ EDİLEBİLİR Mİ?

Öğrenme güçlüğü bir hastalık değildir; nöro-gelişimsel bir bozukluktur ve özel eğitim almayı gerektirmektedir. İlaç tedavisi bulunmamaktadır.

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARINDA ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ NASIL ANLAŞILIR?

- *Konuşmanın gecikmesi ve konuşmada yaşanan sıkıntılar,
- *Kavram bilgisi geliştirmede zorluk (yer-yön, zıt kavramlar),
- *İnce ve kaba motor gelişiminde yaşanan zorluklar (el-göz koordinasyonu, düğme ilikleme, ayakkabı bağcıklarını bağlama, koşma, zıplama, atlama gibi),
- *Ritim tutmada zorluk,
- *Kelimleri hatırlamada zorluk ve yetersiz kelime dağarcığı,
- *Telaffuz problemleri,
- *Yönerge takibi yapamama,
- *Sıra takibi gerektiren bilgileri öğrenmede zorluk (aylar, günler vb.) gibi belirtiler görülmektedir.

ÇOCUĞUMDA ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLDUĞUNU NASIL ANLARIM? BELİRTİLER NELERDİR?

Öğrenme güçlüğü yaşayan bireyler, okuma yaparken basit kelimelerin okunmasında bile pek çok kez hata yapabilirler. Yavaş okurlar ve okuma yaparken fazladan zorlandıklarını hissederler. Kelimede yer alan harfleri karıştırırlar, cümle içinde kelimeler iç içe geçmiş gibi ya da kelimeler arasındaki boşluklar kaybolmuş gibi okuyabilirler. Özellikle,

- Çocuk okula yeni başladığı dönemde sesleri ve okumayı öğrenmekte zorlanır.
- Heceleri ters okur, hatalı okuma yapar, okuma hızı yavaştır.
- Okuduğunu anlamakta zorlanır.
- Metinleri okuduktan sonra ilgili soruları cevaplamakta zorlanır.
- Yönerge takibi ve problem çözmede zorlanır.
- Okula gitmeyi istememe, okul reddi görülebilir.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ NEDİR? TÜRLERİ NELERDİR?

Öğrenme güçlüğü normal ya da normal üzeri zeka düzeyine sahip çocukların çeşitli akademik alanlarda sorun yaşamaması ve düzeylerinin altında performans göstermesiyle ortaya çıkan bir durumdur. Öğrenme güçlüğü'nün üç türü vardır. Bunlar;

-Disleksi okuma ve okuduğunu anlamada yaşanan güçlüklerin genel adıdır. Disleksi kelime anlamı olarak ise kelimeleri okumada yaşanan güçlük demektir. Doğru ve/veya akıcı kelime tanımada yaşanan zorluk, heceleme ve kodlamada zayıflık, disleksinin karakteristik özelliklerindedir. Nörogelişimsel bir bozukluk olarak kabul edilmektedir.

-Disgrafi, yazı yazmada yaşanan güçlüklerin genel adıdır. Çocuğun ters yazması, yazı yazarken kelimelerin ortasında büyük harf kullanımı, bazı harflerin atlanması, kelimeler arası boşluk bırakmama ve okunaksız el yazısı belirtilerindedir.

-Diskalkuli, Matematiği öğrenmede yaşanan güçlüklerin genel adıdır. Çocuk okula ilk başladığı dönemde rakamları öğrenmekte zorlanır. Sonrasında matematiksel işlemleri yapamaz. Çarpım tablosunu öğrenmede ve Matematik problemlerini çözmede zorlanır.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ VE YETİŞKİNLİK DÖNEMİ

Öğrenme güçlüğü olan yetişkin bireyler, kendilerini kontrol etmekte zorlanırlar, yabancı bir dil öğrenmede zorluk yaşarlar. Sınavlara hazırlanırken çeşitli sıkıntılar yaşarlar, zeka düzeylerine oranla daha yavaş bir çalışma tempoları vardır. Normal gelişim gösteren bireyler ise zeka düzeyleri ile doğru orantılı performans gösterirler. Kendilerini kontrol edebilirler ve rol sahibi olmak için çaba gösterirler. Yabancı bir dil öğrenmede başarılı olurlar ve sınavlara çalışırken fazla zorluk çekmezler.

DİSKALKULİNİN GÖRÜLME SIKLIĞI NEDİR?

Bir bireye diskalkuli tanısı koymak oldukça güçtür. Bunun nedenleri bireylerin hazırbulunmuşluklarındaki ve zihinsel gelişim dönemlerindeki farklılıklar, testlerin tam olarak net sonucu vermemesi vs. olabilir. Şu anda bir toplumda %3 ile %6 arasında diskalkuli birey olduğu, Türkiye'deki öğrenciler göz önüne alındığında ise bu sayının 750.000-1.500.000 olduğu düşünülüyor.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ TÜRLERİ NELERDİR?

Öğrenme güçlüğü normal ya da normal üzeri zeka düzeyine sahip bireylerin belirli akademik alanlarda yaşadığı güçlük sonucu ortaya çıkan bir sorundur. 3 türü vardır. Bunlar;

- Disleksi
- Diskalkuli
- Disgrafi dir.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ VE MATEMATİK

Dislekside olduğu gibi matematik öğrenme güçlüğünde de bireyler farklı özellikleriyle kendisinde olan öğrenme güçlüğüne gösterir. Bunlardan bazıları yaptığı işlemin mantığını anlatamaması (örneğin toplama işlemi), işlem yaparken parmaklarını kullanması, bazı ifadeleri karıştırması (eşittir,-den büyüktür), ezbere dayalı anlamaya çalışması olabilir.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNE EŞLİK EDEBİLEN SORUNLAR

Öğrenme güçlüğü normal veya normal üstü zeka düzeyine sahip olan bireylerin öğrenme stilleri farklı oldukları için çeşitli akademik alanlarda öğrenme sorunları yaşamasıyla ortaya çıkan bir durumdur. Öğrenme güçlüğü tanısına bazen farklı sorunlar da eşlik edebilir.

Bunlar

- *Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu
 - *Kaygı Bozukluğu
 - *Okul Fobisi
 - *Sosyal İzole (sosyal fobi)
 - *Çeşitli Davranış Sorunları (tırnak yeme, olumsuz tepkilerde bulunma gibi)
 - *Dürtüsellik
 - *Karşıt olma/ Karşıt Gelme Bozukluğu
 - *Depresyon
 - *Uyum sorunları
- şeklinde sıralanabilir.

Öğrenme güçlüğü bireylerin sosyal beceri ve sosyal hayatlarına da etki ettiği için bu ve benzeri sorunların eşlik ettiği düşünülüyorsa bireysel destek eğitiminin yanı sıra psikolojik yardım alınması önerilir.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ TÜRLERİ

Öğrenme güçlüğü normal ya da normal üzeri zeka düzeyine sahip bireylerin çeşitli akademik alanlarda öğrenme stilleri farklı olmaları nedeniyle güçlük yaşaması sonucu ortaya çıkan durumdur. Öğrenme güçlüğüne üç alt türü vardır. Bunlar; diskalkuli, disgrafi ve disleksidir.

Toplum genelinde en yaygın olarak bilinen disleksi okuma güçlüğü olarak ifade edilir. Disleksili bireyler yavaş okur, okuduğunu anlamakta sorun yaşar, hece ya da kelimeleri tersten veya atlayarak okurlar. Diskalkuli yaşayan bireyler ise matematiksel işlemlerde, soyut matematik problemlerinde, çarpım tablosunda sorun yaşarlar. Disgrafi ise yazı yazma güçlüğü olarak kendini göstermektedir. Bir bireyde yukarıda ifade edilen öğrenme güçlüğü türlerinden yalnızca biri olabileceği gibi birden fazlası da gözlemlenebilir.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ VE TEDAVİ

Öğrenme güçlüğü, normal ya da normal üzeri zeka düzeyine sahip çocukların öğrenme stillerinin farklı oluşu nedeni ile akademik alanlarda sorun yaşaması olarak ortaya çıkan bir durumdur. Öğrenme güçlüğü'nün herhangi bir ilaç tedavisi yoktur. Tedavi, zorluk yaşanan alan ve eksik olunan konular tespit edilerek oluşturulmuş bireysel eğitim programı ile sağlanır. Bu bireysel eğitim programı ile çocuk akranlarının düzeyin gelip müfredat takibi yapabilece kadar akademik olarak desteklenir.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ BİR GERİLİK MİDİR?

Öğrenme güçlüğü bir zeka geriliği ya da zihinsel bir engel değildir. Öğrenme güçlüğü olan bireylerin yaşadıkları öğrenme sorunları zeka düzeyindeki gerilik ile ya da engel ile ilişkili değildir. Çocuğa öğrenme güçlüğü tanısı konulabilmesi için zeka düzeyinin normal ya da normal üzeri olması şartı aranmaktadır. Öğrenme güçlüğü olan çocukların okul müfredatını takip etmekte ve okul müfredatına göre öğrenmekte sorun yaşamalarının sebebi öğrenme stillerinin farklı olması ile ilişkilidir.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ VE RAPOR

Öğrenme güçlüğü normal ya da normal üzeri zeka düzeyine sahip bireylerin matematik, okuma, yazma gibi akademik alanlarda ve bazı sosyal becerilerde yaşadığı güçlük olarak tanımlanır. Öğrenme güçlüğünde çocukların eğitim hayatlarında bazı yasal haklardan yararlanabilmeleri için rapor çıkartılabilmektedir. Bu raporlama süreci psikiyatristten alınan tıbbi raporun RAM (rehberlik araştırma merkezlerine) teslim edilmesi ve RAM'dan eğitsel raporun çıkartılması ile gerçekleşir. RAM'dan alınan eğitsel rapor ile okul ve sınıf içerisinde öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklar bazı yasal haklara sahip olabilmektedir.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ NE DEĞİLDİR?

Öğrenme güçlüğü normal ya da normal üzeri zeka düzeyine sahip olan bireylerde gözlemlenir. Öğrenme güçlüğü zeka geriliği ile bağlantılı değildir.

Öğrenme güçlüğü yaşayan bireylerin öğrenme ile ilgili problemleri öğrenme stillerinin farklı olmasından kaynaklanır.

Öğrenme güçlüğü olan her birey üstün zeka düzeyine sahip değildir. Ancak bir bireyin öğrenme güçlüğü tanısı alabilmesi için normal ya da normal üzeri zeka düzeyi şartı aranmaktadır.

Öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklar için ayrı bir okul yoktur. Bu çocuklar MEB destekli her okulda eğitim görebilir.

Öğrenme güçlüğü'nün ilaç ile tedavisi yoktur. Tedavi birey için hazırlanan bireysel eğitim programları eşliğinde akademik destek olarak gerçekleşir.

Öğrenme güçlüğü semptomları tamamen ortadan kalkmaz. Birey alınan destek eğitim ile birlikte bu semptomları tolere edebilmeyi ve hayatına adapte olabilmeyi öğrenir.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ TESTİ

Yalnızca öğrenme güçlüğü'nün tespitine yönelik geliştirilmiş bir test bulunmamaktadır. Öğrenme güçlüğü'nün tanı aşamasında WISC-IV ve CAS zeka testlerinden yararlanılmaktadır. Güncel olarak öğrenme güçlüğü'nü yüksek oranda yordayabilen bu iki testin sonuçlarıdır. Ayrıca tanı aşamasında DSM-V tanı kriterleri de göz önüne alınmaktadır.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ

Okuma, yazma ve matematik becerilerinde sorun yaşayan; zeka düzeyi normal ya da normalin üzerinde olan çocukların yaşadığı bu sorunlar sonucu ortaya çıkan güçlük öğrenme güçlüğü olarak adlandırılır. Öğrenme güçlüğü olan çocuklar akademik alandaki güçlükler dışında yer-yön, kendini ifade etme, sosyal hayata uyum gibi alanlarda da sorun yaşayabilirler. Öğrenme güçlüğü'nün tedavisi ise bireysel eğitim desteği ile gerçekleşmektedir. Herhangi bir ilaç tedavisi bulunmamaktadır.

DİSLEKSİ TESTİ NEDİR?

Zeka düzeyi normal ya da normalin üzerinde olan çocukların okuma, okuduğunu anlama, hızlı okuma gibi alanlarda sorun yaşaması disleksi olarak adlandırılır. Disleksi öğrenme güçlüğü'nün üç türünden biridir. Disleksiye bazı çocuklarda öğrenme gücünün diğer türleri de eşlik edebilmektedir. Tanı aşamasında diğer öğrenme güçlüğü türlerinde de olduğu gibi yalnızca disleksiye tespit etmeye yönelik geliştirilmiş bir test yoktur. Disleksinin tespiti için WISC-IV ve CAS zeka testlerinden yararlanır.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ NEDİR?

Zeka düzeyi normal ya da normalin üzerinde olan çocukların okuma, yazma ve matematik becerilerinde sorun yaşaması ile kendini gösteren güçlüğü öğrenme güçlüğü denir. Öğrenme güçlüğü olan çocuklar okul müfredatına göre öğrenmekte ve okul müfredatını takip etmekte zorlanırlar. Öğrenme stilleri farklı olan bu çocukların akademik hayatları süresince akranlarının düzeyine erişene kadar eğitim desteği alması gerekir. Bu eğitim desteği uzman yardımı ile hazırlanmış, bireysel eğitim programları ile sağlanır.

6 YAŞINA GELEN ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN BİR ÇOCUK İLE DİĞER ÇOCUKLAR ARASINDAKİ FARKLAR NELER OLABİLİR?

Altı yaşında disleksili olmayan bir çocuğun zihinsel gelişimi normal düzeydeyse çocuk okula gidip okuma ve yazmayı öğrenebilir. Disleksili bir çocuk ise bu duruma hazır değildir. Okuma ve yazmada sıkıntı yaşarken, matematikte de sorunlar baş gösterebilir. Buna bağlı olarak, disleksili çocuk ve ailesi giderek kaygılanabilir, disleksiye psikolojik sorunlar da eşlik edebilir.

DİSLEKSİLİ ÇOCUKLAR İÇİN HANGİ OYUNLAR TAVSİYE EDİLEBİLİR?

- Renkleri eşleştirme oyunu
- Şekillerle oyun
- Dikkat oyunu
- Eşini bulma oyunu
- Hikâye anlatma oyunu

ve benzeri oyunlar ile çocuğun belleğini geliştirecek, dikkat eksikliğini destekleyecek ve yoğunluğunu arttıracak, akılda tutma becerilerini destekleyecek oyunlar oynayabilirsiniz. Ayrıca bu tarz oyunları eğitim ve öğrenme stilini destekleyecek şekilde uyarlayabilirsiniz.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ YAŞAYAN ÇOCUĞA AİLENİN YAKLAŞIMI NASIL OLMALIDIR?

Disleksili bir çocuk okuma,yazma,basit işlemler vs.de zorluk yaşadığı için bu durum onda değersizlik hissi yaşatabilirken, ailesinden,öğretmeninden ve arkadaşlarından gelecek tepkilerden de çekinmeye içine kapanmaya başlayabilir.Birçok zorlukla aynı anda baş etmeye gelecek çocuk eğer ailesinden de olumsuz tepkiler alırsa bu onun ilerlemesine bir engel olarak takılabilir.Eğer aile duruma üzülme

birakıp kabullenirse her şey daha kolay olacaktır.Böylece çocuk kendisinin değersiz olmadığını anlayacak, sadece diğer arkadaşlarından biraz daha fazla çalışması gerektiğini kabullenecektir.Aile ve çocuğun iletişimi iyi olursa her iki taraf da süreci daha iyi geçirebilecektir.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ VE EĞİTİM ORTAMI

Öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklarda zeka düzeyi normal ya da normalin üzerindedir. Bu çocukların okul müfredatını takip etmekte zorlanmaları ya da okul müfredatına göre öğrenememelerinin sebebi öğrenme stillerinin farklılık göstermesinden kaynaklanır. Bu çocukların hangi öğrenme stiline daha yatkın olduğu tespit edilmeli ve o öğrenme stiline göre çalışmalar aktif hale getirilmelidir. Ayrıca öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklar için eğitim ve çalışma ortamının düzenlenmesi gerekir. Bu çocukların sınıf ortamında öne oturmaları, derste farklı uyaranlar ile öğrenmelerin desteklenmesi önerilir. Çalışma ortamında ise fazla uyaranlardan kaçınılmalı, çalışma alanı düzenli olmalı, çocuklara yardımcı hatırlatıcı notlar kullanılmalıdır.

DİSPRAKSİ NEDİR?

Yapılan son araştırmalar sonucunda disleksi ile dispraksi arasında güçlü bir ilişki olduğu bulunmuştur.Ancak ikisi de özgül öğrenme güçlüğü'nün bir çeşidi olduğu için birbirleriyle karıştırılabilmektedir. Dispraksi, "Hareket organizasyon bozukluğu" veya "Beceriksiz çocuk sendromu" olarak bilinen beyin temelli ince ve kaba motor hareketlerinin bireyin zeka yaşından daha düşük seviyede olmasıdır. Dispraksi genel olarak disleksinin özelliklerine benzemektedir.

DİSLEKTİK BİREYLERİN BEYİN YAPISI NASILDIR?

Dislektik bireylerde beyninin sağ ve sol yarım kürelerinin yeterince gelişmediği, beynin yapısının ince ve dar olduğu gözlemlenmiştir. Disleksiye neden olanlar faktörler kesin olarak bilinmemekle ve her bireyde farklılık gözlemlenebilmekle beraber; kalıtımın, doğum öncesi ve doğum sonrası etmenlerin de disleksiyle ilişkili olduğu düşünülmektedir.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ TEDAVİSİ

Zeka düzeyi normal ya da normalin üzerinde olan çocukların akademik alanlarda yaşadıkları sorunlar olarak kendini gösteren güçlük özel öğrenme güçlüğü olarak tanımlanır. Özel öğrenme güçlüğünde tanı konulmadan önce iki aşamalı bir değerlendirme süreci gerçekleşir. Bunlar tıbbi değerlendirme ve eğitsel değerlendirmedir. İlk olarak öğrenme güçlüğü'nün herhangi bir fizyolojik sorunun nedeni olmadığından emin olunması gerekir. Fizyolojik bir durumun neden olmadığı öğrenme güçlüğünde tıbbi tanı çocuk psikiyatristleri tarafından konulur. Tıbbi tanının beraberinde eğitsel rapor çıkartılarak çocuk eğitimde bazı yasal haklara sahip olabilir. Eğitsel değerlendirme ise tedavi sürecini içerir. Özel öğrenme güçlüğü'nün bilinen bir ilaç tedavisi yoktur. Tedavi süreci akademik destekle ile gerçekleşir. Eğitsel değerlendirme süreci çocuğun akademik alanlarında eksikliklerinin belirlenmesi, bireysel eğitim programı hazırlanması ve güçlü olan öğrenme stillerinin tespit edilmesini kapsar.

DİSLEKSİLİ ÇOCUKLARDA MOTOR HAREKETLERİ NASILDIR?

Disleksinin görüldüğü alanlardan birisi de bireylerdeki motor hareketlerdir. Motor hareketlerdeki bozukluk disleksili çocuklarda sık sık görülür.Sol el ve sağ elin yeterince iyi kullanılamaması buna bir örnek olabilir.Ancak gereken eğitimler alındığında disleksili çocukların motor becerilerini daha iyi kullanabildiği gözlenmiştir.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ TESTİ

Zeka düzeyi normal ya da normalin üzerinde olan çocukların akademik alanlarda yaşadıkları sorunlar olarak kendini gösteren güçlük özel öğrenme güçlüğü olarak tanımlanır. Özel öğrenme güçlüğü tanı aşaması için geliştirilmiş bir öğrenme güçlüğü ya da disleksi testi yoktur. Tanı aşamasında WISC-IV ve CAS zeka testlerinden yararlanır. Bu iki testin sonuçlarının öğrenme güçlüğüne yüksek oranda yordayabildiği ortaya konmuştur. Bu iki testin dışında öğrenme güçlüğü tanı aşamasında DSM-V tanı kriterlerinden yararlanır.

DİSLEKSİDE ÇEVRESEL FAKTÖRLER ETKİLİ MİDİR?

Disleksiye neyin ya da nelerin sebep olduğu tam olarak netliğe kavuşmuş değildir. Konuyla ilgili birçok hipotez bulunmakla beraber, bilimsel araştırmalar ve çalışmalar devam etmektedir. Şu ana kadar yapılan çalışmalar sonucunda dislekside bazı genlerin etkili olabileceği, buna bağlı olarak disleksinin gelişimsel ve kalıtsal bir bozukluk olduğu düşünülmektedir.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNÜ FARK EDEBİLMEK

Erken tanı önemli olmakla beraber öğrenme güçlüğüne okul öncesi dönemde fark edilmesi zor olabilir. Genelde çocuklar ilkökula başladığında yolunda gitmeyen bir şeylerin olduğu anlaşılıp ailelerin bu duruma yönelik araştırma içerisine girdiği ve bir uzmandan yardım aldığı gözlemlenir. Ancak henüz okula başlamamış öğrenme güçlüğü bir çocukta da bazı belirtileri gözlemleyerek öğrenme güçlüğüne erken müdahale etmek mümkündür. Burada ailelerin gözlemleri ve okulöncesi öğretmenlerinin dönütleri büyük önem teşkil etmektedir. Çocuk sağını solunu yanlış gösterebilir, parayı tanımakta zorlanabilir, renkleri ayırt edemeyebilir ve rakamları karıştırabilir gibi belirtiler örnek verilebilir. Okul öncesi öğrenme güçlüğü belirtileri çocuklarda daha çok beceri isteyen alanlarda kendini gösterir. Ailelerin iyi bir gözlemci olması erken müdahaleyi kolaylaştırır.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ İLERLEYEN YILLARDA KAYBOLUR MU?

Her çocuk birbirinden ayrı ve özel olduğu gibi öğrenme güçlüğü olan çocuklarda da durum aynıdır. Öğrenme güçlüğü, birbirinden farklı yönleriyle çocuklarda görülebilir. Bu yüzden okul öncesi dönemden fark edilmesiyle başlayacak ve ilerleyen dönemlerde de verilecek bir özel eğitimin çocuğun hem eğitimi hem de psikolojik sağlığı yönünden katkısı büyük olacaktır. Her çocuğun alacağı bu özel eğitimin programı, gelişimi ve takibi bir uzman tarafından yapılmalıdır. İlaç tedavisinin bulunmadığı öğrenme güçlüğüne tamamen ortadan kalkması gibi bir durum yoktur. Ancak bireysel eğitim programı ile verilen eğitim desteği ve özel eğitimlerle beraber öğrenme güçlüğü semptomlarının en hafif düzeyde kalması aynı zamanda semptomları tolere edebilme tedavinin amaçlarındandır.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNÜN GEÇ FARK EDİLMESİ NE GİBİ SONUÇLARA NEDEN OLABİLİR?

Erken fark edilemeyen çocuklarda okula devam etmede sıkıntılar, sosyal problemler, uyum problemleri görülmektedir. Bu nedenle çocukların yaşadıkları akademik başarısızlık, öğrenilmiş çaresizliğe dönüşmektedir. Olumsuz okul algısına sahip olmalarına neden olmaktadır. Bireylerin sağlıklı bir kimlik ve uygun rol edinim sürecini geciktirebilir ya da olumsuz etkileyebilir.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNDE PSİKO-SOSYAL DESTEK

Öğrenme güçlüğü olan bir çocuk akademik alanlar dışında birçok açıdan da sıkıntı yaşayabilir. Bunlardan en temeli aile ve okul çevresidir. Öğretmenin kendisinden yapmasını istediği görevleri yerine getirirken yaşayabileceği zorluk ve yapamadığı sırada yaşayacağı psikolojik gerilim, bunun sonucunda oluşabilen hiçbir zaman başaramayacağına dair algısı, ailesinin beklentileri ve aynı şekilde yaşayabileceği sıkıntılar en belirgin örnekler olabilir. Bu süreci yaşarken alacağı psiko-sosyal destek hem bu süreci daha kolay atlmasını hem de yeni edineceği becerileri kazanmasını ve uygulamasını kolaylaştırır (Yıldız, 2013).

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNDE ERKEN TANI VE MÜDAHALE NEDEN ÖNEMLİDİR?

Ülkemizde özgül öğrenme güçlüğü tanısı genellikle ikinci ve üçüncü sınıflarda konmaktadır. Erken tanı, erken müdahaleyi getirir anlayışına uygun olarak bu yaşta tanılan çocuklar, erken müdahaleden ve özel eğitim hizmetinden geç yararlanmaktadır. Bu durum, özel eğitimin süresini uzatmakla birlikte, özel eğitim giderlerini arttırmakta, bireyin müdahaleden en yüksek verimi alamamasına neden olmaktadır.

DİSGRAFI OKUMAYI ETKİLER Mİ ?

Disgrafi kendisini yazı şekillerinde gösterir. Örneğin, çocuk, harf boyutlarını doğru bir şekilde ayarlayamaz, uygun olarak kullanamaz. Harf arasındaki boşluklar ayarlanamazken, kelimeleri yanlış ve eksik yazmada disgrafili olan çocuğun yazısında gösterdiği diğer bir örnektir. Disgrafi tanısı almış bir çocukta okuma, okuduğunu anlama problemleri de görülebilir. Bir çocukta öğrenme güçlüğünün bir türü olduğu gibi birden çok türü de bulunabilir. Bu nedenle disgrafi ile disleksi birlikte gözlemlenebilir.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ İLE BİRLİKTE GÖRÜLEN SOSYAL-DUYGUSAL DAVRANIŞ SORUNLARI

Öğrenme güçlüğü normal ya da normal üzeri zeka düzeyine sahip bireylerin okuma, yazma, matematik gibi akademik alanlarda sorun yaşamaması durumudur. Öğrenme güçlüğüne bazı sosyal- duygusal davranış sorunları eşlik edebilir. Bunlar;

- Akranlarına uyum sağlayamama
- Düşünmeden hareket etme
- Sosyal rekabet duygusunun yaşının altında olması
- Değişikliğe adapte olmakta sıkıntı yaşama
- İletişim eksikliği ve bozukluğu
- Duygulanım değişiklikleri
- Zayıf beden imajı
- Düşük benlik saygısı
- Çocuklar enkoprezis (dışkı kaçırma) , enurezis (idrar kaçırma), okul fobisi gibi sıralanabilir.

DİSLEKSİNİN TARİHİ

Disleksi ile ilgili ilk bulgular, 1896 yılında bir İngiliz doktor olan W. Pringle Morgan tarafından elde edildi ve British Medical Journal da yayımlandı. Morgan makalesinde 14 yaşında olan Percy adındaki erkek çocuğunun her zaman akıllı ve zeki bir tutum içinde olduğunu, yaşlılarıyla kıyaslandığında oyunlarda hızlı olduğunu ve arkadaşlarından geride kalan hiçbir yönü olmadığını, ancak okuyamadığını belirtiyordu. Bu dönemlerde disleksinin görme sistemiyle ilgili olduğunu düşünülüyordu. Çünkü, disleksinin en belirgin özelliklerinden biri harflerin ve kelimelerin

kariştirilmesi ve tersten algılanmasıydı. Bu bakış açısından yola çıkan bir düşünceyle disleksiyle baş etmek için göz eğitimleri yaptırılıyordu. Daha sonra yapılan çalışmalar ise disleksinin görmeye ilgili bir bozukluk olduğu şüphesini ortaya koymuştu. Bugünkü bilgilerin ışığında ise disleksi, zeka düzeyi

normal ya da normal düzeyde olan çocukların; okuma, okuduğunu anlama, hızlı okuma gibi alanlarda yaşadığı güçlük olarak tanımlanmaktadır.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNDE İLAÇ TEDAVİSİ VAR MIDIR?

Öğrenme güçlüğü'nün herhangi bir ilaç tedavisi yoktur. Öğrenme güçlüğü yaşayan çocukların, okul müfredatına göre konu takibi yapamaması ve öğrenmelerinin akranları ile aynı anda gerçekleşmemesinin sebebi bu çocukların öğrenme stillerinin farklı olmasından kaynaklanır. Öğrenme güçlüğü'nde tedavi süreci çocuğun eksik olduğu akademik alanların belirlenmesi ve bu alanları tamamlamaya yönelik bireysel eğitim programının oluşturulmasıyla başlar. Bu bireysel eğitim programları ile çocuk bulunduğu düzeyden akranlarının düzeyine gelene kadar akademik olarak desteklenir.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNÜN NEDENİ NEDİR?

Zeka düzeyi normal ya da normalin üzerinde olan çocukların; okuma, yazma, matematik gibi akademik alanlarda sorun yaşaması sonucu ortaya çıkan durum öğrenme güçlüğü olarak adlandırılır. Öğrenme güçlüğü merkezi sinir sistemindeki bir fonksiyon bozukluğu sonucu ortaya çıkan nörolojik temelli bir durumdur. Ayrıca yapılan araştırmalar sonucu öğrenme güçlüğü'nün kalıtsal olabileceğine yönelik bulgulara rastlanmıştır.

DİSLEKSİLİ ÇOCUKLARIN ORTAK ÖZELLİKLERİ NELERDİR?

Disleksili çocuklar okumada akıcılığı yakalayamazken ayrıca dikkati toplama ve sürdürmede de sıkıntı yaşıyor. Akranlarına oranla daha çok kelime hatası yapma, uzun kelime ve cümleleri okurken zorlanmaları da ortak bulgular arasına giriyor. Bu çocuklar, okumayı genelde stresli bir görev olarak değerlendiriyor. Yapılan bazı çalışmalar sonucunda, bireylerin eğitim almasına rağmen akıcı bir şekilde okumada hala zorlandıkları fakat kelimeleri doğru bir şekilde tanımada daha az hata yaptıkları görülmüştür.

(Çayır, A., & Balcı, E. (2017). Bireyselleştirilmiş okuma programının disleksi riski olan bir ilkökul öğrencisinin okuma becerileri üzerindeki etkisi.)

DİSLEKSİDE ERKEN TANININ ÖNEMİ

İlkokulun son dönemlerinde özel öğrenme güçlüğü konulan çocukların yarısından azı başarılı bir gelişim gösterirken, tanının erken çocukluk döneminde konulduğu durumlarda çocukların çoğunun akranlarıyla aynı düzeye ulaşabildiği gözlemlenmiştir. Bu nedenle disleksi tedavisinde erken tanı büyük önem taşır. Eğer tanının konulması orta öğretim dönemine kadar gecikirse tedavi süreci daha uzun ve zorlu gerçekleşir.

DİSLEKSİ VE DUYGUSAL ZEKA

Duygusal zeka disleksi çocukların duygularını harekete geçirir ve kendilerini daha iyi ifade etmelerine katkı sağlar. Bu yetenek onların öğrenme ve dikkatle ilgili problemlerini çözmelerinde onlara yardımcı olur. Çocuğun duygusal zeka gelişimine katkıda bulunmak için;

*çocuğun duygularının farkında olunması sağlanmalı

*çocuğun karşılaştığı sorunların çözümü için yeni stratejiler geliştirmesine yardımcı olunmalı

*çocuk sosyal beceri gruplarına dahil edilmelidir.

DİSLEKSİ İLE KARIŞTIRILABİLECEK RAHATSIZLIKLAR

*Duyma/görme bozuklukları

Disleksi tanısı konmadan önce göz doktoru ve kulak burun boğaz doktoruna başvurmak diğer şüpheleri ortadan kaldırmak için gerekebilir.

* Zihinsel gerilik

Disleksi tanısında en önemli kriter zihinsel bir gerilik olmamasına karşın çocuğun yaşlarından geri kalmasıdır. Bu nedenle tanı konulmadan önce (WISC-IV) standart testi uygulanmalıdır.

* Otizm spektrum bozuklukları

Otizm spektrumunda bulunan ve zeka düzeyinin etkilenmediği asperger sendromu ile disleksi karıştırılabilmektedir. Bu durumda ayırıcı tanı kriterleri irdelenmeli ve uzman yardımı alınmalıdır.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ TANI ARAÇLARI

Tanı ve değerlendirmenin amaçları öğrenme güçlüğü'nün şiddetini, hangi alanlara yansıtıldığını, hangi alanların desteklenmesi gerektiğini tespit etmektir.

Öğrenme güçlüğünde kullanılan bazı tanı araçları şunlardır;

*Okuma, yazma ve matematik testleri

*Tarama testleri

*Genel Başarı testleri,

*Zeka testleri

*Görsel motor testler

*İşitsel algı testleri

ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ

Bazı çocuklar belirli bir alanda; dinleme, yazma, konuşma, matematik becerileri kazanılmasında veya sosyal iletişim becerilerinde sorunlar yaşarlar. Bu sorunlar zeka geriliği veya eğitim olanaklarından kaynaklanmıyorsa özel öğrenme güçlüğü olarak adlandırılır. Özel öğrenme güçlüğü olan çocukların zekâ düzeyleri yaygın söylemlerin aksine genelde normal ya da normalin üzerindedir.Özel öğrenme güçlüğü'nün çeşitleri; diskalkuli, disgrafi ve yaygın olarak görülen disleksidir.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ VE OKUMA BOZUKLUĞU ARASINDA BİR İLİŞKİ NEDİR?

Özgül öğrenme güçlüğü'nün türlerinden biri disleksi yani okuma bozukluğudur. Özgül öğrenme güçlüğü okuma bozukluğuna göre daha kapsamlı bir kavram olmakla beraber, okul çağı çocuklarında görülebilen, çocuğun okuduğunu anlama, kavrama, okuduğunu ifade etmesinde zorluklar görülmesidir. Ayrıca dinleme, konuşma, matematiksel işlemlerde de sıkıntılar yaşamaya sebep olur. Okuma bozukluğu diğer adıyla disleksi, kısaca özgül öğrenme güçlüğü'nün bir alt grubu olarak çocuğun yanlış okumasının yanı sıra okuduğunu anlama ve anlatmasında güçlük çekmesidir.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNÜN SEMPTOMLARI NELERDİR?

Öğrenme güçlüğü normal ya da normal üzeri zeka düzeyine sahip çocukların matematik, yazma ve okuma gibi akademik becerilerde sorun yaşamaya ile ortaya çıkan bir sorun olarak tanımlanır. Öğrenme güçlüğü'nün en sık karşılaşılan semptomları şu şekilde sıralanabilir;

- Dikkat süresi kısadır, konsantrasyon güçlükleri gözlemlenir.
- Motor koordinasyonlar zayıftır, el-göz koordinasyonu sağlamada güçlük gözlemlenir.
- Görsel ayırıştırma ve görsel hafıza zayıftır bu sebeple b,p,d harfleri karıştırılır; heceler ters okunabilir.
- İşitsel ayırıştırma, kavrama ve hafıza zayıftır, v-f gibi sesler karıştırılır.
- Kendini ifade etmede dil ve sosyal beceri güçlükleri gözlemlenebilir.

-Organizasyon ve oryantasyon sorunları gözlemlenir; dağınıklık ve yer-yön kavramlarının karıştırılması bu duruma örnek gösterilebilir.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ VE DUYGUSAL ETKİLERİ

Öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklar; normal ya da normal üzeri zeka düzeyine sahip olmalarına rağmen kendilerinden beklenen akademik becerileri kazanma da ve gerçekleştirilmede başarısız olurlar. Zeka düzeyleri ile kendilerinden beklenen performansın altında başarı gösterirler. Çalıştıkları halde öğrenme stilleri farklı olduğu için müfredat takibi yapmakta ve müfredata göre öğrenmekte sorun yaşamaları çocuklarda benlik saygısının düşmesine ve hayal kırıklığı yaşamalarına neden olur. Bunun sonucu birtakım olumsuz duygular ve duygusal sorunlar ortaya çıkabilir.

Bunlar;

*Öfke

*Kaygı

*Depresyon şeklinde sıralanabilir.

Bu gibi olumsuz duygular ve duygusal problemlerin önüne geçebilmek için ailelerin ve öğretmenlerin konu ile ilgili farkındalıklarının yüksek olması gerekir. Bu ve benzeri duygusal sorunlar karşısında mutlaka bir uzmandan yardım alınması önerilir. Sabırlı, cesaretli-destekleyici olmak, çocuğa kendisini değerli hissettirmek ve başarılarını takdir etmek gibi tutumlar ise ailelerin çocuklarına yardımcı olabilmek için yapabileceği örnek davranışlar arasında yer alır.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ VE ERKEN TANI

Normal ve normal üzeri zeka düzeyine sahip çocukların okuma, yazma ve matematik becerilerinde güçlük yaşaması sonucu ortaya çıkan sorun öğrenme güçlüğü olarak adlandırılır. Öğrenme güçlüğü olan bir çocuk, okulda müfredatı takip etmekte ve konuları öğrenmekte diğer akranlarına göre zorluk yaşar. Akademik olarak başarısız olur. Öğrenme güçlüğünün herhangi bir ilaç tedavisi yoktur. Tedavi çocuk için hazırlanan bireysel eğitim programı eşliğinde akademik destek sağlanarak gerçekleşir. Bu nedenle öğrenme güçlüğünün erken fark edilmesi son derece önemlidir. Erken tanı ile çocuğun eksik olduğu akademik alanların ya da akademik alanların birinde eksik olduğu konuların fazla olma durumunun önüne geçilir. Geç tanı tedavi sürecinin daha uzun ve zorlu olması gibi sonuçlar doğurabilir. Akademik desteğe ne kadar erken başlanır ise öğrenme güçlüğü tedavisinde o kadar erken sonuç alınır. Bu nedenle öğrenme güçlüğünde erken tanı büyük önem arz eder.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNÜN TEDAVİSİ NASIL GERÇEKLEŞİR?

Öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklar, okuldaki müfredata göre konu takibi yapmakta ve akranları ile aynı anda aynı öğrenmeleri gerçekleştirmekte zorlanırlar. Öğrenme stilleri farklı olduğu için okuldaki eğitim bu çocuklar için yeterli olmaz. Öğrenme güçlüğü olan çocukların okuldaki eğitim dışında bireysel eğitim desteği alması gerekir çünkü öğrenme güçlüğünün bilimsel olarak kanıtlanmış herhangi bir ilaç tedavisi yoktur. Tedavi, çocuk için hazırlanan BEP (bireysel eğitim programı) ile gerçekleşir. Bu eğitim desteği sayesinde amaçlanan çocukların okulda öğrenemediği ve eksik kalan bilgilerini tamamlayarak içerisinde buldukları eğitim dönemi içerisinde kendilerinden beklenen akademik becerilerin kazanımını sağlamaktır.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ VE TÜRLERİ

Öğrenme güçlüğü normal veya normal üstü zeka düzeyine sahip çocukların farklı öğrenme alanlarında sorun yaşamasıdır. Sorun yaşanan öğrenme alanına göre öğrenme güçlüğünün üç türü vardır. Bunlar; disleksi, diskalkuli ve disgrafidir.

Disleksi: Okuma, okuduğunu anlama gibi becerilerde kendini gösteren okuma güçlüğü olarak tanımlanır.

- Harflerin isimlerini ve şekillerini hatırlamada güçlük çekme
- Okurken ve yazarken kelimelerdeki harflerin yerlerini değiştirme
- Çok kullanılan kısa kelimeleri yanlış okumak veya hiç okumama
- Uzun kelimeleri okurken bocalama
- Sesli veya sessiz okumada, genellikle kelimeler düzgün okunamadığı için anlama güçlüğü çekme
- Yavaş ve güçlükle sesli okuma gibi belirtileri vardır.

Disgrafi: Yazma becerilerinde yaşanan güçlüktür.

- Kötü ve yavaş yazma
- Pasaklı ve düzensiz kağıtlar
- Bakarak yazmakta güçlük çekme
- Motor becerilerde zayıflık
- Harfleri yazmak için gerekli el hareketlerini unutma gibi belirtileri vardır.

Diskalkuli: Matematik becerilerinde yaşanan güçlüktür.

- Sayı saymakta sorunlar yaşama
- Rakamları yanlış okuma
- Matematik işlemlerini hatırlamada ve yapmakta güçlük çekme
- Matematik problemlerini bakarak yazmakta ve yazıları düzenlemede güçlük çekme
- Birçok işlem hatası yapma
- Matematik terimlerini ve kavramlarını akılda tutmakta güçlük çekme gibi belirtileri vardır.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN ÇOCUKLARIN OKUL İÇERİSİNDEKİ YASAL HAKLARI NELERDİR?

Sadece okul içerisinde ve hatta sadece ilköğretim aşamasında öğrenme güçlüğü tanısı almış (raporlu) çocukların birtakım kısıtlı hakları söz konusudur. Bunlar;

- İlk sırada oturma talep hakkı
- BEP (bireyselleştirilmiş eğitim programı) planının uygulanmasını talep hakkı
- Sınavlarda ek süre veya ayrı bir sınıf talep etme hakkı
- Ders saatlerinde ihtiyaç duyulması halinde rehberlik servisi ile görüşebilme hakkı
- Sınav kağıtlarının ayrı değerlendirilmesi talep hakkı

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ VE EĞİTİM ORTAMI

Öğrenme güçlüğü normal ve normalin üzerinde zeka düzeyine sahip olan çocukların; okuma, matematik ve yazma gibi alanlardaki akademik becerilerde sorun yaşaması durumudur. Öğrenme güçlüğünde dikkat edilmesi gereken en önemli noktalardan biri yukarıda da belirtildiği gibi zeka düzeyi ile ilgili bir problem olmamasıdır. Öğrenme güçlüğü tanısı almış çocuklar öğrenme ile ilgili sorunlar yaşarlar çünkü öğrenme stilleri diğer çocuklara göre daha farklıdır. Bu nedenle öğrenmeler farklı uyaranlar ile desteklenmeli, eğitim ortamı psikolojik ve sosyal olarak yapılacak etkinliklere uygun olarak düzenlenmelidir. Okuma-yazma ve matematik alanlarında belirlenmiş hedeflere ulaşılması için ortamın fiziki özelliklerinin (öğrenci sayısı, ışık, ses gibi..) çok yönlü iletişim sağlayacak şekilde düzenlenmesi önerilir.

DİSLEKSİ ÇOCUĞUN DUYGUSAL DÜNYASINI NASIL ETKİLER?

Disleksili çocuklar toplum içerisinde çok sık eleştirilen yargılanan etiketlenen çocuklardır. Bu çocuklar başarısızlıkları sebebiyle tembel, harfleri karıştırmaları sebebiyle dikkatsiz şeklinde birçok etikete maruz kalırlar. Bu durumun gerçek yüzü ise çocuğun bilinçli olarak hiçbirini gerçekleştirmemesidir. Disleksili olan çocuklar öğrenme yöntemleri farklı olduğu için okuldaki müfredatla öğrenmekte ve müfredatı takip etmekte başarısız olurlar. Disleksinin farkında olmayan bir aile ya da öğretmen bu durumda çocuğa karşı yanlış tutum geliştirerek ona yüklenebilir; çocuk da bu durumu anlam vermekte zorlanır. Çalışmasına rağmen başarısız olmak çocuğun özgüvenini zedeler ve kendi içine kapanmasına sebep olabilir.

DİSKALKULİDE ÖĞRETMEN ÇOCUĞA NASIL DESTEK VEREBİLİR?

Zeka düzeyi normal ya da normalin üzerinde olan çocukların; matematiksel işlemleri anlama ve uygulamada sorun yaşaması sonucu ortaya çıkan öğrenme güçlüğüne diskalkuli denir. Tüm öğrenme güçlüğü türlerinde olduğu gibi diskalkulide de soyut düşünme becerisi uzun bir süreç içerisinde kazanılır bu nedenle matematik gibi soyut bir dersi anlamada ve pekiştirmede diskalkuli tanısı almış öğrenciler ciddi problemler yaşamaktadır. Tanı almış öğrencilerin dersi anlayabilmeleri ve derse katılabilmeleri için öğretmenler dersi tek bir öğrenme alanına bağlı kalarak anlatmamalı görsel, işitsel ve kinestetik yöntemlerin her biri ile destekleyip işlemleri somut hale getirerek dersi işlemelidir.

DİSLEKSİDE TEDAVİ

Disleksi özel öğrenme güçlüğü'nün 3 alt türünden biri olan okuma becerilerinde yaşanan güçlük olarak tanımlanır. Zeka düzeyi normal ya da normalin üzerinde olan çocukların okuma hızı, okuduğunu anlama, heceleme gibi konularda zorluk yaşaması dislekside karşılaşılan başlıca sorunlardır. Birey bir uzman tarafından değerlendirildikten ve disleksi tanısı aldıktan sonra tedavi için bireysel eğitim desteğine başlanır. Öğrenme güçlüğü'nün diğer türlerinde olduğu gibi dislekside de ilaç ile tedavi söz konusu değildir. Tedavi de tek yöntem dislektik bireyin akademik olarak, okuldaki eğitimi dışında bireysel olarak desteklenmesidir. Bu bireysel eğitim desteği alanda uzmanlaşmış kişiler tarafından başlatılmalı ve sürdürülmelidir.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ

Zeka düzeyi normal ya da normalin üzerinde olan çocukların merkezi sinir sistemindeki bir fonksiyon bozukluğu sonucu bir ya da birden fazla öğrenme alanında güçlük yaşamaları ile kendini gösteren sorun, öğrenme güçlüğü olarak tanımlanır. Öğrenme güçlüğü'nün üç türü vardır. Bunlar;

*Disleksi (okuma becerilerinde güçlük)

*Disgrafi (yazma becerilerinde güçlük)

Diskalkuli (matematik becerilerinde güçlük)

Olarak sınıflandırılır.

Öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklar, okuldaki müfredata göre konu takibi yapmakta ve akranları ile aynı anda aynı öğrenmeleri gerçekleştirmekte zorlanırlar. Öğrenme stilleri farklı olduğu için okuldaki eğitim bu çocuklar için yeterli olmaz. Öğrenme güçlüğü olan çocukların okuldaki eğitim dışında bireysel eğitim desteği alması gerekir çünkü öğrenme güçlüğü'nün bilimsel olarak kanıtlanmış herhangi bir ilaç tedavisi yoktur. Tedavi, çocuk için hazırlanan BEP (bireysel eğitim programı) ile gerçekleşir. Bu eğitim desteği sayesinde amaçlanan çocukların okulda öğrenemediği ve eksik kalan bilgilerini

tamamlayarak içerisinde buldukları eğitim dönemi içerisinde kendilerinden beklenen akademik becerilerin kazanımını sağlamaktır.

ÇOCUKLARDA GÖRÜLEN DİSLEKSİ BELİRTİLERİ NELERDİR?

- *Harfleri ya da rakamları ters algılayabilirler.(Örneğin, 6 yerine 9, 9 yerine 6 diyebilirler.)
- *Okurken cümle içerisinde kelime atlamaları görülür ya da satırları karıştırabilirler.
- * Yön bilgisinde zorluk yaşayabilirler.(Sağ ve sol kavramlarını öğrenmede zorluk yaşarlar.)
- * Benzer sesleri (d-t, f-v, b-p, k-g, c-ç gibi harfleri) birbirine karıştırabilirler.
- * Heceleri tersten okuyabilirler. (Örneğin, at yerine ta ya da ve yerine ev gibi).
- *Periyod gerektiren işleri yapmakta zorlanırlar. (Haftanın günlerini , ayları mevsimleri ardı ardına sayma gibi.)
- *Zaman kavramlarını ayırmada zorlanırlar. (dün, bugün, yarın gibi)

TÜRKİYE'DE ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNE İLİŞKİN YAPILAN UYGULAMALAR

Ülkemizde özel eğitim ile ilgili yapılan çalışmaların başlaması eskiye dayanmakla birlikte bu alandaki eğitimlerin yaygınlaştırılması, nitelikli duruma getirilmesi için düzenlemelerin yapılması son 20 yıl içerisinde olmuştur. Ancak özel öğrenme güçlüğü gibi özel eğitim alanı içerisine giren bu gibi sorunların bazılarında yapılan araştırma ve çalışmalar yetersiz kalmakta; bu alanda çalışabilecek uzman sayısı da yeterli gelmemektedir.

Özel öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklar için ülkemizde kaynaştırma ve bireysel eğitim programlarından yararlanılmaktadır. Özel öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklar bu programlardan en çok yarar sağlayacak özel eğitim gereksinimli çocuk gruplarından biridir fakat yapılan araştırmalar hem öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin, kaynaştırma eğitimi almadıklarını hem de ailelerin çocuklarının özel eğitime ilişkin haklarından çok fazla haberdar olmadıklarını ortaya koymuştur. Ayrıca öğretmenlerin çoğunun bireysel eğitim programı hazırlamada yetersiz kaldıkları da görülmüştür.

Özel öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklar için gerek ülkemizde ve bünyesinde bulunan devlet okullarında yapılan uygulamalar yetersiz kaldığı için aileler rehabilitasyon merkezlerinden yararlanmakta ya da çocuklarını özel okula göndermeyi tercih etmektedir. Son dönemlerde özellikle büyük şehirlerdeki özel okullar özel öğrenme güçlüğü yaşayan öğrenciler için birtakım özel düzenlemeler gerçekleştirmiştir. Ancak okul içerisinde öğrenciler için yapılan destek çalışmaları zaman sorunlarına neden olabilmektedir. Bazı okullar çocukları okul saatleri içerisinde bilgisayar, resim, beden eğitimi ve müzik gibi derslerden alarak eğitim desteğinde bulunmaktadır. Ancak bu dersler çocuğun rahatlayabileceği ve başarı gösterme imkanı bulabilecekleri dersler oldukları için çocukların bu derslerden alınmaları onları olumsuz yönde etkilemektedir. Tüm bu durumlar dikkate alındığında uzmanlar tarafından önerilen özel öğrenme güçlüğü yaşayan çocukların okul dışında eğitim desteği almasıdır.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ VE EĞİTİM

Eğitim öğrenme güçlüğündeki en önemli ve etkili tedavi yöntemidir. Öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklar akranlarıyla aynı anda ve aynı düzeyde belirlenen hedeflere ve kazanımlara ulaşamayabilirler. Bu nedenle öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklar okul eğitimi dışında destek eğitimine ihtiyaç duyarlar.

Okul dışında verilen bu destek eğitimi okulda verilen eğitimden farklı olduğu ve ülkemizde yalnızca öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklar için özel bir okul bulunmadığı için bu çocuklar dışarıdan destek eğitimi alırlarken aynı zamanda normal bir okulda eğitimlerine devam etmelidir.

Disleksili çocukların eğitimlerinde önemli olan işitsel, dokunma, görsel gibi algıların geliştirilmesi, dikkat sürelerinin arttırılması, belleğin kuvvetlendirilmesi ve motor becerilerinin geliştirilmesidir. Bu sebeple destek eğitim programı bu becerilerin kazandırılması ya da geliştirilmesi için gerekli olan eğitim metodlarını ve etkinliklerini içerir. Aynı zamanda destek eğitim programında okuma, yazma, dinleme, konuşma becerilerinin ve düşünme süreçlerinin gelişimlerinin desteklenmesi de yer almaktadır.

Dislektik çocukların eğitimi dışarıdan bir destek eğitim programı ile desteklenirken disleksinin duygusal ve sosyal gelişim alanlarına olumsuz etkileri ise bir uzman kontrolünde gerçekleşen psikolojik yardım ile takip edilmelidir. Ayrıca öğrenme güçlüğü eğitimi süresince aile desteği ve ilgisi büyük önem taşır.

DİSLEKSİ VE OKUL FOBİSİ

Dislektik bireyler okuma, yazma ve matematik becerilerinde sorun yaşadıkları için okul müfredatına göre öğrenmekte ve müfredatı takip etmekte sorun yaşarlar. Bu durum akademik başarılarının düşmesine; özgüven problemlerine neden olabilir. Dislektik birey bunun sonucu olarak okuldan kaçınma, okula gitmek istememe gibi davranışsal tepkiler sergileyebilir. Tüm bu tepkiler okul fobisi olarak adlandırılmaktadır. Okul fobisi dislektik çocuklar için eğitim hayatının her döneminde görülebilir. Ödevi yapamama, ödevi yetiştirememe, sınıfta mahcup olabileceği hissi, çarpım tablosunu ezberleyememe, yavaş okuma, okuyamama, kendini ifade etmekte güçlük ve öğretmenin kendisini uyaracağı korkusu gibi sebepler eğer müdahale edilmezse okul fobisinin disleksili bireylerde devamlılık göstermesine neden olabilir.

DİSLEKSİ TEDAVİSİ SONUCU TAMAMEN İYİLEŞME MÜMKÜN MÜDÜR?

Disleksinin ilaçla tedavisi yoktur ve zamanla geçen ya da tamamen iyileştirilebilen bir durum değildir. Tedavi dislektik bireyin içerisinde bulunduğu gelişim dönemi özellikleri dikkate alınarak hazırlanan bireysel eğitim programı ve özel eğitim desteği ile sağlanır. Bu süreç içerisinde bireyin eğitim hayatında yaşayabileceği problemler en aza indirilebilmektedir. Birey alınan bu destekler ile disleksi semptomlarını tolere edebilir ve hem sosyal hem de akademik hayata adaptasyonu kolaylaşır. Dislektik bireylerin öğrenme stilleri diğer bireylerden farklı olduğu için okul müfredatına göre konuları takip etmeleri ve öğrenmeleri zordur. Bu nedenle uzmanlar mutlaka bireysel eğitim desteği alınmasını önermektedir.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ

İlkokula başlayan bir çocuktan beklenen, okuma ve yazma becerisini kazanmasıdır. Çocuk beklenenin aksine okuma yazma becerisini akranlarıyla aynı dönem de kazanamıyorsa bu öğrenme sorunlarının habercisi olabilir. Öğrenme sorunlarının zeka geriliği, görsel-işitsel problemler, ruhsal sorunlar, sosyo-kültürel yetersizlikler, nörolojik özürler, aile içi çatışmalar, düşük motivasyon, okul ya da öğretmenle ilgili problemler gibi birçok nedeni olabilir. Bu nedenlerin dışında ortaya çıkan öğrenme sorunu ise öğrenme güçlüğü olarak adlandırılır.

Öğrenme güçlüğü zeka düzeyi normal veya normalin üzerinde olan çocukların beklenenin altında akademik beceriler göstermesi ve potansiyellerinin altında başarı sergilemeleri olarak tanımlanabilir. Öğrenme güçlüğü diğer öğrenme sorunlarının aksine herhangi bir duyuşsal, nörolojik, ruhsal, fiziksel problem olmaksızın; okuma, yazma, matematik, kendini ifade edebilme, oryantasyon gibi alanların birinde ya da birden fazlasında güçlük yaşanması durumudur.

DİSKALKULİ NEDİR VE BELİRTİLERİ NELERDİR?

Zihinsel bir problem olmadığı halde sayı ve sembolleri kavrama, matematiksel işlemleri gerçekleştirme ve ilişkilendirmede güçlüğe neden olan öğrenme güçlüğünün bir türüdür.

*Toplama çıkarma gibi temel matematik işlemlerinde zorlanma,

*Çarpım tablosunu ezberleyememe,

*Soyut problemleri yapamama,

*Saatleri öğrenememe,

*İşlemleri sıraya koyamama,

*Paraları sayamama

gibi belirtiler diskalkuli özel öğrenme güçlüğünün en çok görülen belirtileridir.

DİSLEKSİ VE AKADEMİK BAŞARI

Disleksili çocuklar zeka düzeyleri normal ya da normalin üzerinde olmasına rağmen içerisine buldukları dönem ve akranlarının seviyesi göz önüne alındığında kendilerinden beklenen performansın oldukça altında başarı göstermektedirler. Bunun nedeni bu çocukların öğrenme stillerinin farklı olması ve okullardaki eğitim sisteminin bu çocuklar için yetersiz kalmasıdır. Okuma, yazma, matematik becerilerinde güçlük çeken bu çocuklar için özel eğitim hizmetleri vasıtasıyla bireysel eğitim programları hazırlanmalı ve uzmanlar tarafından psiko-eğitim desteği sağlanmalıdır. Unutmamak gerekir ki disleksi ilaçla tedavisi olan bir sorun değildir. Akademik becerilerde zorluk çeken bu çocuklar için tedavi yöntemi bu çocukları akademik ve psikolojik olarak desteklemektir. Böylece çocuklar psiko-eğitsel tedavi ile disleksi belirtilerine rağmen eğitim hayatlarına adapte olabilir ve akademik başarıya ulaşabilirler.

DİSLEKSİ VE DİL GELİŞİMİ

Dil gelişimindeki güçlüklerde olduğu gibi dislekside de dili anlama, ifade etme, kullanma ve sözcük bulma sorunları kendisini gösterir. Okul öncesi dönemde dil gelişiminde sorun yaşayan çocukların pek çoğu okul çağında disleksi tanısı almaktadır. Bu çocuklar yaşadıkları dil sorunları ve beraberinde disleksi nedeniyle okuduğunu anlamada dinlediğini ise kavramada güçlük yaşarlar. Bu nedenle derslerin çoğunda başarısız olma oranları yüksektir. Öğrenme güçlüğü tanısı almış olan çocukların %40 –60'ında dil ve ilgili bozukluklar görülmektedir (Gibbs ve Cooper, 1989).

DİSLEKTİK ÇOCUĞUN SINIFA UYUMU

Disleksi tanısı konulmuş çocuklar okuma, yazmada güçlük çektikleri için başarısızlık duygusuyla çok fazla karşılaşan ve buna bağlı olarak da kendileriyle ilgili olumlu algı geliştiremeyip özgüven problemleri yaşayan çocuklardır. Kendileriyle ilgili olumsuz algılar geliştirmemelerinin ve özgüvenlerini kaybetmemelerinin önüne geçilmesi gerekir ve bunun için de ilk müdahale edilmesi gereken yer okuldur. Disleksili çocuklara farklı sınıf ya da okul açmak ne kadar zor ise okul müfredatını ve kurallarını onlara uygun hale getirmek aslında bir o kadar da kolaydır.

Disleksili çocukları sınıfa kazandırmak için ilk olarak sınıf ortamının aydınlık düzenli ve çocuğun görme duyusuna hitap edecek şekilde düzenlenmesi gerekir. Bu öğrenciler ön sıralara ya da ön sıralara yakın yerlere ve anlayamadıkları yerleri sorabileceği bir öğrencinin yanına oturtulmalıdır. Ayrıca derslere göre oturma düzeni değiştirilmemelidir.

Disleksili öğrencilerin sınıfa kazandırılmasında bir diğer önemli nokta ise öğretmenlerin tutumlarıdır. Öğretmenler bu öğrencileri eleştirmemeli, hatalarını yüzlerine vurmamalıdır çünkü bu davranış stilleri öğrencinin motivasyonunu düşürür ve onu sınıf ortamından uzaklaştırabilir. Bu nedenle öğretmenler daha motive edici ve olumlu söylevlerle öğrenciyi desteklemelidir. Öğretmenini seven öğrenci dersi de sever ve derslere de katılımı yüksek olur. Öğretmen ayrıca dersi anlatırken disleksili öğrencileri de dikkate alarak cümlelerini daha kısa ve net olarak kuralmalıdır. Böylece disleksili çocuklar güç durumda kalmazlar. Bu öğrencilere ders sırasında not tutturmak ise yanlış bir uygulama olabilir çünkü öğrenciler yazarken zorluk çekeceği için geride kalır ve dersi takip edemezler. Öğretmen bu nedenle bu öğrencilere dersin özetini içeren çıktıları verebilir. Öğrencinin yaptığı yazım yanlışlarında ise öğretmen yanlışları tespit edip doğrusunu göstererek çocuğun nerede yanlış yaptığını fark etmesini sağlayabilir. Disleksili öğrencilerin sınav uygulamalarında da bazı değişiklikler yapılmalıdır. Çocukların sınav arasında mola vermelerine izin verilebilir ve sınavda ek süre tanınabilir.

DİSLEKSİ TEDAVİSİNDE ÖNEMLİ NOKTALAR NELEDİR?

Öğrenme güçlüğünün tedavisi, çocuğun psikolojik ve eğitsel olarak desteklendiği bir özel eğitim hizmetidir. Bu hizmet bireysel olarak gerçekleştirilir.

*Öğrenme güçlüğü ne kadar erken fark edilirse alınan özel eğitimde bir o kadar başarılı olur. Bu nedenle erken tanı tedavide büyük bir önem arz eder.

Aynı zamanda ;

*Çocuğun yaşı, zeka düzeyi

*Yaştlarından geri kalma düzeyinin ne kadar olduğu

*Kaçınıcı sınıfta olduğu,

*Ailenin evdeki ve sosyal gelişimdeki desteği

*Alacağı destek eğitiminin kalitesi

*Başka herhangi bir gelişimsel sorunun olup olmaması

gibi durumlar tedavi sürecindeki dikkat edilmesi gereken noktalardır.

DİSLEKSİ TESTİ

Öğrenme güçlüğü türlerinin her biri için tanı konulması dikkat ve uzmanlık gerektiren bir değerlendirme sürecini içerir.

Öğrenme güçlüğü tanı ve değerlendirilmesi 2 aşamada gerçekleşir.

İlk aşama "Tıbbi Değerlendirmedir".

Tıbbi değerlendirme, herhangi bir patolojik durum olup olmadığını belirlemek için yapılan; kulak-burun-boğaz, nöroloji, göz hekimleri ve çocuk psikiyatristlerinin muayenelerini içerir. Aynı zamanda tıbbi değerlendirme ile psikiyatristler tarafından çocukta öğrenme güçlüğü semptomları tespit edilmiş ise öğrenme güçlüğü tıbbi tanısı konulur. Bu tanı ile çocuk eğitim hayatı içerisinde bazı yasal haklara sahip olur.

İkinci aşama ise " Psiko-eğitsel Değerlendirmedir".

Psiko-eğitsel değerlendirme, gelişim özelliklerinin, zeka düzeyinin, görsel-işitsel algının, okuma-yazma-matematik becerilerinin değerlendirilmesini kapsar. Bu değerlendirme ile disleksi semptomlarının ne oranda seyrettiği ve disleksinin şiddeti belirlenerek; değerlendirme sonucu çocuğun akademik olarak

yetersiz olduğu alanlar tespit edilmiş olup bu alanları desteklemeye, çocuğu akranlarının düzeyine ulaştırmaya yönelik bireysel bir eğitim destek program hazırlanır.

Psiko-eğitsel değerlendirme sürecinde aile ile görüşme, anamnez alma, gözlem yapma ve ihtiyaç duyulur ise bazı bireysel test ya da ölçeklerden yararlanılır. Gerekli görüldüğü noktada öğrenme güçlüğü tanısı için en çok başvuru alan testler WISC-4 Zeka Testi ve CAS testidir. Bu iki test öğrenme güçlüğü tanılama sürecinde yardımcı testlerdir. Ancak bilimsel olarak bakıldığında ve literatürler incelendiğinde yalnızca öğrenme güçlüğü tanısı koymak için geliştirilmiş bir test yoktur. Yukarıda adı geçen testler öğrenme güçlüğü tanı sürecinde sonucu desteklemek için ihtiyaç duyulursa başvuru alan testlerdir. Hiçbiri tanılama için tek başına yeterli değildir.

ÇOCUĞUM NEDEN HIZLI OKUYAMIYOR?

Okuma hızı her çocukta farklı şekilde gelişir. Bu nedenle çeşitli çalışmalar okuma hızını arttırılabilir de her çocuğun aynı okuma hızına sahip olacağını düşünmek yanlış olur. Çocuğunun okuma hızının yavaş olduğunu düşünen aileler çocuğu diğer çocuklarla karşılaştırmamalıdır. Çocuk sınıfındaki veya yaşındaki diğer çocuklarla kıyaslandığında hem motivasyonu düşerek kendine güveni azalır hem de bu durum eğer bir sorundan kaynaklanmıyorsa çocuğun gereksiz yere kaygılanmasına neden olur.

Öncelikle okuma hızındaki yavaşlığın nedenini anlamak için bu durumun bir rahatsızlıktan mı yoksa okumaya ayrılan zaman yetersizliğinden(okuma becerisinin pekiştirilmemesinden mi) mi kaynaklandığının tespit edilmesi gerekir. Bu aşamada ebeveynler çocuğun sınıf öğretmenin de görüşlerini almalı ve rehberlik servisiyle iletişim halinde olmalıdır. Eğer okumadaki yavaşlığın bir sorundan kaynaklandığı düşünülüyorsa uzmana başvurulmalıdır.

Disleksi(özel öğrene güçlüğü) tanısı okumada ve okuma hızında problemlere neden olur.Eğer çocuğa disleksi tanısı konmuşsa okulda aldığı eğitim çocuk için yeterli gelmeyebilir. Ailelere önerilen çocuğun eğitiminin dışardan uzman yardımıyla desteklenmesidir.

DİSLEKSİ YALNIZCA BİR ALANDA GÖZLENEN BİR GÜÇLÜK DEĞİLDİR

Disleksi çeşitli alanlardaki aksaklıkların bir sonucudur. Disleksisi olan, okumada güçlük çeken çocuklarda bu aksaklıkların hepsine rastlanamayabileceği gibi birden fazlası da gözlemlenebilir. Bu aksaklıklar;

- Bellek Aksaklıkları
- Ardışık Sıralama Aksaklıkları
- Yön Bilgisinde Aksaklıklar (sağ-sol ayırt edebilme)
- Zaman Kavramı ve Saat Bilgisindeki Aksaklıklar
- Vücut İmgesinde Aksaklıklar
- Devinim Aksaklıkları
- Görmede Aksaklıklar

DİSLEKSİ VE DİSGRAFI İÇİN AYIRICI TANI NEDİR?

Disleksi zeka düzeyi normal ya da normalin üzerinde olan çocuğun herhangi bir gelişimsel ve bilişsel problemi olmaksızın; okuma, okuduğunu anlama, okuma hızında sorun yaşamaması olarak tanımlanır. Disgrafi ise çocuğun kronolojik yaşı, zeka düzeyi ve yaşına uygun olarak aldığı eğitim dikkate alındığında yazma becerilerinin beklenenin altında olması ve yazmada güçlük yaşanması olarak tanımlanır. Öğrenme güçlüğü türleri olan disleksi ve disgrafi arasındaki ayırıcı tanı kriteri dislekside okuma becerisinde ; disgrafide ise yazma becerisinde güçlük yaşanmasıdır. Ancak iki alanında birbirine etkisi olabilir. Bu durumda bir çocukta hem disleksi hem de disgrafi gözlemlenebilir.

DİSLEKSİ HANGİ GELİŞİM DÖNEMİNDE KARŞIMIZA ÇIKAR?

Disleksi tanısı genellikle çocukların okula başladığı ilk yıllarda konulur. Bunun sebebi disleksi semptomlarının çocukların eğitim hayatı ile birlikte daha aktif bir şekilde gözlemlenmesidir. Ancak bazı durumlarda çocuklar dikkatli bir şekilde takip edildiklerinde ve yaptıkları ya da yapamadıkları davranış örüntüleri incelendiğinde okulöncesi dönemde de disleksi tanısı koyulabilmektedir. Çocuklarda gelişimsel ya da bilişsel bir problem olmadığı halde; konuşmanın gecikmesi, kelimelerin olduğundan farklı söylenmesi, sağ-sol yön kavramlarında karışıklıklar yaşanması gibi durumlar disleksi semptomları olabilir. İlkokul döneminde ise okuma yazmada güçlük yaşanması, harflerin birbirine karıştırılması en sık görülen disleksi belirtileridir. Çocukluk ve ergenlik döneminde görülebildiği gibi yetişkinlik döneminde de disleksi semptomları gözlemlenebilir.

Disleksi tedavi sürecinde ise erken teşhis oldukça önem arz eder. Çünkü teşhis ne kadar erken konulursa kısa zamanda daha fazla yol kat edilecektir. Bu noktada ailelere ve sınıf öğretmenlerine büyük bir sorumluluk düşmektedir.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNDE TANI YÖNTEMLERİ NELERDİR?

Öğrenme güçlüğü tanısının konulması dikkat ve uzmanlık gerektiren bir değerlendirmeyi içerir. Değerlendirmede çocuğun ailesi ile çocukla ve gerekli durumlarda çocuğun öğretmenleri ile görüşmeler gerçekleştirilir. Uzmanın farklı alanlarda sorun olabileceğine yönelik şüphesi varsa gerekli yönlendirmeler yapılır ve çeşitli testler uygulanır. Değerlendirme süreci gelişim özelliklerinin, zekanın, görsel-işitsel algının, davranış, okuma-yazma, matematik becerilerinin değerlendirilmesini içerir. Tanı ve değerlendirmenin amaçları öğrenme güçlüğüne şiddetini, hangi alanlara yansıdığını, hangi alanların desteklenmesi gerektiğini tespit etmektir.

Öğrenme güçlüğünde kullanılan bazı tanı araçları şunlardır;

*Okuma, yazma ve matematik testleri

*Tarama testleri

*Genel Başarı testleri,

*Zeka testleri

*Görsel motor testler

*İşitsel algı testleri

DİSLEKSİ HANGİ ALANLARA ETKİ EDER?

Disleksi, zeka düzeyi "normal veya normal üstü" olan çocukların, okuma hızı, okuma kalitesi, okuduğunu anlama- anlatma becerisinin yaşlılarına ve zekasına kıyasla; beklenenin altında olmasıyla ortaya çıkan okuma bozukluğunun genel adıdır ancak disleksinin sadece okuma ve yazmayı etkilediğini söylemek doğru olmaz. Dislektik bireyler dinleme, sosyal beceri, mekânsal algı, bellek gibi alanlarda da sorun yaşarlar.

*Dinleme : Dislektik bireyler okumada yaşadıkları sorunlar nedeniyle daha çok dinleyici rolünde kalma eğilimindedir. Fakat bireyin bulunduğu ortamın gürültülü olması verilen mesajlara odaklanmayı ve seçici olmayı zorlaştırabilir. Örnek olarak gürültülü bir sınıf ortamında dislektik bireyin öğretmeni takip etmekte zorlanması gösterilebilir.

*Sosyal beceri: Dislektik bireylerin sorun yaşadığı en önemli alanlardan biri sosyal hayatlarıdır. Bu alanda problem yaşanmasına neden olan faktörlerin başında uygun sosyal becerileri sergileyememek gelir. Akademik başarının düşük olmasıyla beraber bireyler özgüven kaybı yaşar ve gerekli sosyal becerileri göstermekte çekinik kalırlar. Bazı durumlarda ise; özellikle disleksiye başka sorunlarda eşlik

ediyorsa birey gerekli sosyal becerilere sahip olmayabilir. Bu gibi durumlar dislektik bireylerin yeni arkadaşlar edinmemesine veya grup etkinliklerinden kaçınmalarına sebep olabilir. Aynı zamanda dislektik bireyler verilen mesajları yorumla konusunda da sıkıntı yaşayabilirler. Örneğin; şakayı yada alaycı davranışların arasındaki farkı çözmekte zorluk yaşayabilirler.

*Mekansal Algı : Dislektik bireyler bazı oryantasyon problemleri yaşarlar. Bunlara sol-sağ kavramlarını ve yer-yön bilgilerini karıştırmak örnek verilebilir.

*Bellek: Disleksili çocukların okuma hızları düşüktür. Bu nedenle okuma bitiminde cümlenin ya da metnin başını hatırlamakta sorun yaşanabilir. Bu durum okuduğunu anlamayı zorlaştırır.

DİSGRAFI VE TEDAVİ

Disgrafi tanısında sorunun çözümüne yönelik seslerin doğru çıkarılmasını içeren özel eğitim çalışmaları yapılır ve bireysel eğitim desteği sağlanır. Bu tedavi yöntemlerinin uygulanmasıyla büyük oranda iyileşme sağlanabilmektedir. Fakat tedavinin başarılı olabilmesi için erken tanı çok önemli bir faktördür. Bu nedenle eğer çocuğunuzun yazma, heceleme gibi alanlarda problem yaşadığını gözlemliyorsanız zaman kaybetmeden bir uzmana danışmanız önerilir.

ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ VE STRES

Öğrenme güçlüğü olan çocuklar stres ve stresle başa çıkma becerilerinde zorluk yaşarlar. ÖÖG tanısı almış çocuklar diğer çocuklara göre daha fazla strese maruz kaldıkları için bu durum onların daha gergin ve kaygı düzeylerinin ise daha yüksek olmasına neden olur. Bu çocuklar akran ilişkilerinde ve ebeveynlerinin beklentilerini gerçekleştirme de sıkıntı yaşarlar. Ailelerin gerçekçi olmayan beklentileri bu çocuklar üzerinde, baskı, çatışmaya neden olup anksiyete seviyesinde de artış yaratır.

Yapılan çalışmalarda bu durumlardan birine ya da daha fazlasına maruz kalan çocukların diğer çocuklara kıyasla stresle baş edebilme mekanizmalarının yetersiz kaldığı görülmüş ve stres durumunda öğrenme güçlüğü tanısı almış çocukların verdikleri tepkiler şu şekilde sıralanmıştır (Berkowitz, 1999):

- 1) Akademik performansta ani düşüş veya çıkışlar,
- 2) Tutumlarda önemli değişiklikler,
- 3) İçe çekilme veya patlama,
- 4) Davranışlarda aşırı hareketlilik veya yavaşlama,
- 5) Bitkinlik ve belirsiz hastalıkla ilgili şikayetler,
- 6) Uykuyla ilgili problemler,
- 7) Baş ağrısı veya mide problemleri,
- 8) İlerleyen gelişim dönemlerinde alkol, ilaç vb madde kullanımı,
- 9) Alerjik veya astımatik ataklarda artış,
- 10) Çeşitli nedenlerle okul veya sınavla ilgili ortamlardan kaçış,
- 11) Yemek veya iştahla ilgili sorunlar,
- 12) Antisosyal eğilim veya davranışlar.

DİSLEKSİLİ ÇOCUĞUN AKIYICI OKUYABİLMESİNE EBEVEYNLER NASIL YARDIMCI OLABİLİR?

Ebeveynler çocuklarının akıcı okuyabilmelerine yardımcı olabilmek için çocuklarını dikkat-konsantrasyon fonem farkındalığı, kelime hazinesi gibi konuların işlendiği destek eğitim programlarına yönlendirmekle işe başlamalıdır. Ayrıca bu süreçte ebeveynler evdeki çalışmalarda da birkaç basit ve eğlenceli etkinliklerle (eşli okuma, koro okuma gibi) akıcı okumada çocuklarına destek olabilirler.

DİSLEKSİ VE ZEKA GERİLİĞİ ARASINDA İLİŞKİ VAR MIDIR?

Çocuğa disleksi tanısı konulmuş olması çocukta zeka geriliği olduğu anlamına gelmez. Tam aksine, disleksi tanısının konulması için zeka düzeyinin normal ya da normal üzeri olması şartı vardır. Disleksili çocukların genel olarak okul başarıları düşüktür. Ancak buradaki ana sorun çocuğun anlayamaması değil akademik hayatında okuma ve yazma da güçlük çekmesidir.

DİSLEKSİ VE MATEMATİK

Bazı dislektik çocuklar matematikte iyiyken, bazıları ise matematiğin bazı alanlarında zorluk yaşamaktadır. Matematik becerileri zayıf olan disleksili çocuklar için işleme başlamadan önce artı, toplama, çıkarma, gibi matematiksel işlemlerin iyice açıklanması gerekmektedir. Disleksi tanısı almış çocukta diğer güçlükler görsel/algısal becerilerde, yön kavramında, sıralamada, kelime becerisinde ve hafızada gözlemlenebilir.

DİSLEKSİDE UYKUNUN ÖNEMİ NEDİR?

Uyku her çocuk için önemlidir. Disleksi tanısı konmuş çocuklar ise gün içerisinde okuma, yazma ve okuduğunu anlama gibi becerileri yerine getirebilmek amacıyla daha fazla çaba harcadıkları için belirli bir uyku düzenlerinin olması gerekir çünkü uyku gün içerisinde öğrenilenlerin pekiştirilmesine yardımcı olur ve öğrenmelerin daha kalıcı olmasını sağlar. Bu nedenle ebeveynlere çocukları yatmadan önce onlarla o gün ki öğrendiklerini tekrar etmeleri önerilir.

DİSLEKSİ VE YARATICI DÜŞÜNME

Disleksi tanısı konmuş Çocuklar okuma ve yazma gibi becerilerde güçlük yaşarlar. Disleksili çocuklar bu sorunların üstesinden gelebilmek için diğer çocuklardan daha fazla çaba göstermek zorundadırlar. Erken yaşlarda zorluklarla başa çıkmak zorunda kalan çocuklar sorunlarının üstüne gitmeyi öğrenir. Sorunlara farklı bakış açıları geliştirerek, eksikliklerini tamamlamak için yeni yöntemler bulmayı öğrenirler. Yaratıcı çözümler bulmak, çocukları sorunlarını yenme konusunda geliştirir.